

Ilmateadlane Ain Kallis kirjutab ilmast iga kuu teisel nädalal

August praadis Eestit ja ujutas Euroopat

Pool kuud tagasi teatas UNESCO esindaja Johannesburgis «maailma poliitilise olümpiamängudele»: tulevikus on sõdade peamiseks põhjuseks veepuudus. Juba praegu kannatab joogivee nappuse all üle miljardi inimese, aastaks 2025 suureneb see arv kahe kolmandikuni inimkonnast.

Paljudele kaasmaalastele, eriti neile, kes elavad Kagu-Eestis, on säärane aeg juba kätte jõudnud – näiteks Valga lähedal Koikkülas oli septembri algupäevil jäänud veidi vett vaid ühte kaevu!

Metsad, põllud ja ajad lausa kärsivad põua käes. Seevastu turistid, puhkajad, vabaõhuetenduste korraldajad või asfaltteerijad võivad küll augustiga rahule jääda, vihm kollitas neid ju haruharva.

Kuulus viiking Hagar Hirumus on öelnud: «Pea meeles, poeg: midagi pole maailmas jäävamat peale surma, maksude ja selle, et su puhkuse ajal alati sajab!» Hagar oleks pidanud oma tänavuse puhkuse veetma Eestis. Nii päikeserohket suve ei ole olnud vähemalt pool sajandit.

Pärnus võis kolmel suvekuul päikest näha tervelt 983 tundi. Ultraviolettkiirguse indeks, mis iseloomustab naha pruunistumise (ja kõrvetamise) võimalusi, ületas väärtuse 5 juba mai algul, juulis tõusis see juba lõunamaise 7,5ni.

Pea kuu jooksul oleme näinud, millisena paistab päike pilvitus taevas tolmutormi või siis sudu aegu – tuhmi punase kettana. Vene- ning kodumaised metsa- või rabapõlengud ning kõltavailt põldudelt tõusvad tolmusambad vähendasid päikesekiirguse intensiivsust poole võrra.

Kummalisim kuu, on augusti kohta öelnud Voldeemar Panso. Tavaliselt on lõikuskuu aasta kõige märjem, nii uskumatu kui see ka ei tundu. Tartumaal sajab sel kuul keskmiselt 88 mm vihma, tänavu kohaliku rekordina vaid 8 mm. Seevastu Valga püstitas uue kuivuserekordi, mida on võimatu ületada, ei ühtki vihmataiba augustis! Esimesed tilgad, ja tõesti vaid tilgad, sattusid sademetemõõdu nõusse seal alles 6. septembril.

Olla 40 päeva vihmata, see on ilmselt uus Eesti ilmerekord. Naabrid Võrus said augustis veidi rohkem vihmavett – 0,3 mm, kolmas koht 0,5 millimeetriga jäi Jõgevale.

Muru kasvatajate elu oli hooleta kui kiillaspeade omanikel – polnud vaja midagi pügada.

Tartu ilmajaama 137-aastasest vaatlusreas jäi nii august kui kogu suvi jagama sooja edetabelis 4.–5. kohta. Augustile aastast 1939, senisele rekordimaanikule nii õhutemperatuuri (20,2 °C) kui kuivuse alal (10 mm), säilis vaid esimene. Poole kraadi jagu nappis tänavu kuum.

Kolmevõistluses, st kolme kuu kokkuvõttes jäi tänavune puhkajate unelmate suvi pala-

Eesti põngerjad said sel suvel rannas isu täis mängida, sest kõrvetav kuivus sundis nende vanemaid nii tihti kui võimalik randa kiirustama.

vuselt alla nii lähedasele 1972. kui kaugetele 1939. ja 1936. aasta suvedele.

Ja Eesti kõigi aegade maksimumtemperatuurist, 35,6 °C, mille püstitamise 10. aasta juubelit võis ilmataat tähistada 11. augustil, jäi sellesuvi tippu-temperatuur 31,9 °C (Valgas 31. juulil) kõvasti maha.

Lõikuskuu algus oli Kesk-Euroopas nii märg, et ei saanud midagi lõigata. Suurlinnad Praha, Dresden, Viin – kõik meenutasid Veneetsiat. Olid need üleujutused kuidagi erakordsed? Kõige lihtsama teooria kohaselt jäi ilmataat lihtsalt liig pikalt Tšehhi kohale tukkuma, unustades vihmakraanid lahti.

Aga seda on juhtunud 1994. aastast alates üha sagedamini. Ja vähemalt kolm korda on uputus nimeetatud sajandi looduskatastroofideks. Teadjad arvavad, et on toimunud muutused atmosfääri tsirkulatsioonis. Veel teadjad kardavad, et inimesed ise on elukeskkonna oma tegemistega ära surkinud. Või karistatakse kõiki patude eest.

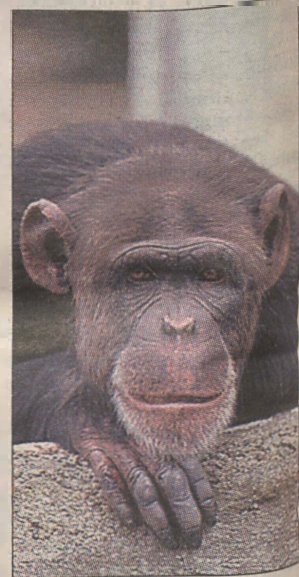
Neist loodusõnnetustest, mis tabavad kaugemaid maid, loeme-kuuleme vähem. Hiinas on sel suvel uppunud üle 1500 inimese, kaks ja pool miljonit on pidanud kodud maha jätma, materiaalne kahju ületab 8,2 miljardit dollarit.

El Niño aastail, mis hiljuti algasid, on orkaane Atlandil tavalisest vähem, sel suvel mitte ühtegi. Seevastu Vaikse ookeani lääneosas möllab ridamisi taifuune. Alles tappis Hiinas kümneid elanikke Fengshui (tuulejumal) ja Koreas Rusa (malai keeles hirm) isegi üle 200 inimese, kui tema kannule sööstis Sinlaku (leivapuu jumalanna) ning tegi paksu pahandust Taiwanil ja Mandri-Hiinas.

Paistab, et USA paljudes osariikides on põud tugevam kui meil: Colorados on aiakastajatele ette nähtud aretid ning kõvad trahvid.

Praha oli vaid üks linnadest, mis sarnanes sel suvel Veneetsiaga, sest liiklus pidi käima enamasti veeteed mööda.

Elekter tuleb muidugi loomaaiaast. Kust aga tuleb ilm?

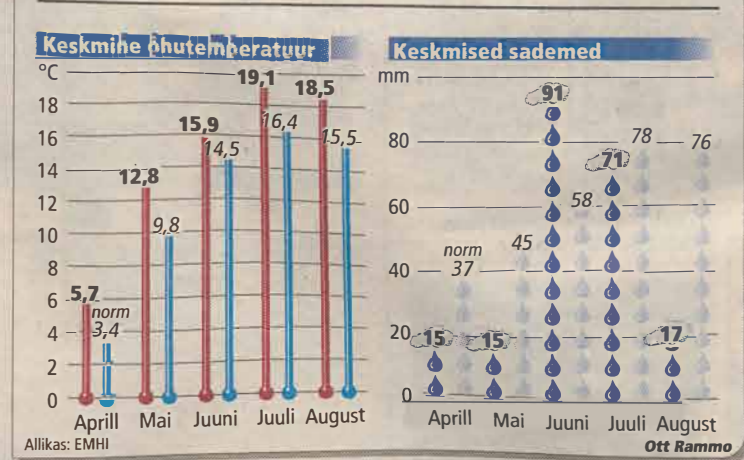
Kust tuleb ilm?

Kust elekter tuleb, teavad väga paljud – loomaaiaast muidugi. Mitme aastakümne jooksul pärast sõda ütles eesti rahvas kooris, kui õhtul kodudes valgus kadus: «Paganaga (kuradi, õudsed, vms) ahvid, jälle võtsid voolu ära!»

Tänapäeval kõlab raadiost aga: «Ilma toob teieni...veevärk (või muu asutus)». Enne, kui see ilm, st ilmateade, meieni tuuakse, tehakse Eestis paarikümnes maailmas isegi ligi kümnes tuhandes meteoroloogijaamas hulk mõõtmisi. Need ongi ilmaprognooside aluseks.

Edaspidi tahaks säärasele ilmaleheküljel kajastada, nagu meedias tavaks öelda, ilmajaamades tehtavat. Seal ei mõõdata aga mitte ainult õhu temperatuuri, tuule kiirust ja sademete hulka, vaid palju muudki, mida sünap-tikuil, lendureil, mere- või põllumeestel vaja läheb.

Eesti 2002. aasta põuaaeg

Milline oli ilm Eestis 50 ja 100 aastat tagasi

1902. aasta august oli väga külm. Vähemalt Tartu vaatlusreas kolme külmema hulgas. Keskmiseks õhutemperatuuriks arvatati 13,2 °C (tänavu 18,7 °C!), vihma tuli kahekümne viie päevaga 92 mm.

Postimehe kirjasaatjad aina nurisesid.

Võru. Hiline lõikus on rohkesti leivapuudust sünnitanud, mõnedki talud peavad ilma leivata läbi ajama.

Suure-Jaani. Heinatöö ei edene, rukkilõikusest ei või veel juttugi olla. Viimaste nädalate sees on vaid mõned päevad kuiva ilma olnud.

Narvast. Vihmad teevad

seltside pidudele suuri takistusi, osavõtmine ka suure eeskavaga pidust küllalt suur ei ole.

1952. aasta lõikuskuu oli Tartus soojuselt keskpärane, kuid märg (15,1 kraadi, sademeid 137 mm).

Edasi korrespondentide teated olid napid.

8. augustil algas rukki valiklõikus, teatati sm Stalinile läkitatud kirjas.

«Ülenurme sovhoosi avaraile väljadele pilgu libistanud ajakirjaniku süda värahtas rõõmsalt: põld töötas rikkaliku saaki.» Välismaal, Pakistanis oli aga põuaikaldus – «inimesed söövad rohtu või lehti».